

ผลของความหลากหลายทางพันธุกรรมบนยีนไมโครอาร์เอ็นเอ-221 ต่อยีนเป้าหมายในเซลล์มะเร็งตับ

EFFECT OF SINGLE NUCLEOTIDE POLYMORPHISMS (SNPs) ON MICRORNA-221 ON TARGET

GENE IN HEPATOCELLULAR CARCINOMA (HCC) CELL LINES

ธัญญา จินาโต¹, ญัฐธยาน์ ช่วยเพ็ญ², พิสิฐ ตั้งกิจวานิชย์², สัณชัย พงษ์ภกร³¹ วิทยาศาสตร์การแพทย์ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย² หน่วยปฏิบัติการวิจัยโรคตับอักเสบและมะเร็งตับ ภาควิชาชีวเคมี คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1873 ถนนพระราม 4 แขวงลุมพินี เขตปทุมวัน กทม.10330

¹ Ji.thananya@gmail.com² pisittkvn@yahoo.com³ sp.medbiochemcu@gmail.com

บทคัดย่อ

มะเร็งตับเป็นโรคที่มีอัตราการเสียชีวิตค่อนข้างสูงเนื่องจากมักตรวจพบโรคนี้ในระยะที่มีความรุนแรงของโรคสูง การหา biomarkers เพื่อนำมาช่วยในการวินิจฉัยโรคในระยะเริ่มแรกจึงมีความสำคัญ ซึ่งไมโครอาร์เอ็นเอ (miRNAs) เป็น non-coding RNAs สายสั้นๆ ที่มีบทบาทสำคัญในการควบคุมการแสดงออกของยีนเป็นจำนวนมาก มีการเปลี่ยนแปลงแตกต่างกันในกลุ่มของคนที่ เป็นโรคและในคนปกติ นอกจากนี้ความหลากหลายทางพันธุกรรม ที่อยู่บน miRNA ยังส่งผลต่อการทำงานของ miRNAs ในงานวิจัยนี้จึงต้องการศึกษาผลของความหลากหลายทางพันธุกรรมที่ตำแหน่ง rs113054794 (A/C) บนยีน miR-221 ต่อกิจกรรมการควบคุมการแสดงออกของยีน Aryl hydrocarbon receptor nuclear translocator (*ARNT*) ในเซลล์มะเร็งตับ (HepG2) ทดสอบโดยการสร้าง miR-221 expression vector แล้วนำเข้าสู่เซลล์ HepG2 และวัดระดับการแสดงออกของ miR-221 ด้วย real-time PCR พบว่ามีการแสดงออกของ miR-221 เพิ่มขึ้นมากถึง 65 เท่าในกลุ่มที่ได้รับ miR-221 expression vector นอกจากนี้ศึกษากันระหว่าง miR-221 และยีน *ARNT* นั้นวิเคราะห์ด้วยโปรแกรม RNAhybrid โดยพิจารณาค่า minimum free energy (mfe) พบว่าความหลากหลายทางพันธุกรรมที่ตำแหน่ง rs113054794 (A/C) บนยีน miR-221 ส่งผลต่อการจับระหว่าง miR-221 และยีน *ARNT* ทำให้ค่า mfe จะมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน (allele C = -25.9 kcal/mol ในขณะที่ allele A = -18.7 kcal/mol) จากนั้นวัดระดับการแสดงออกของยีนเป้าหมาย *ARNT* ด้วย real-time PCR พบว่า miR-221 ทั้ง 2 alleles มีความสามารถในการยับยั้งการแสดงออกของยีน *ARNT* เมื่อเทียบกับกลุ่มควบคุม อย่างไรก็ตาม miR-221 allele A และ allele C สามารถยับยั้งการแสดงออกของยีน *ARNT* ได้ไม่แตกต่างกันทางสถิติ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าความหลากหลายทางพันธุกรรมที่ตำแหน่ง rs113054794 บนยีน miR-221 ไม่ส่งผลต่อความสามารถในการควบคุมการแสดงออกของยีน *ARNT* อย่างไรก็ตามอาจส่งผลต่อการควบคุมยีนอื่นๆ ซึ่งจำเป็นต้องมีการศึกษาต่อไป

คำสำคัญ: มะเร็งตับ, ไมโครอาร์เอ็นเอ, ความหลากหลายทางพันธุกรรม

Abstract

Hepatocellular carcinoma (HCC) is a disease with a high mortality rate due to the disease is mostly diagnosed in severe phase. The identification of biomarkers is important for early diagnosis of the disease. MicroRNAs (miRNAs) are small non-coding RNAs that play important roles in regulating the expression of many genes and differentially expressed between patients and healthy persons. Moreover, single-nucleotide polymorphisms (SNPs) in miRNAs are affecting on function of miRNAs. This research focused on the effect of SNPs rs113054794 (A/C) within miR-221 for regulation of Aryl hydrocarbon receptor nuclear translocator (*ARNT*) gene expression in HCC cell line (HepG2). Validation assay based on construction of mi-221 expression vector then transfected into HepG2 cells and measured the expression level of miR-221 by real-time PCR. The result showed that the expression of miR-221 was 65-folds increased in miR-221 transfected group. In addition, the hybridization pattern and the minimum free energy (mfe) between miR-221 and *ARNT* gene were analyzed by RNAhybrid web-based software. The result revealed that SNPs (A/C) within miR-221 yielded exactly difference in the hybridization pattern and mfe between rs113054794 and *ARNT* gene (allele C = -25.9 kcal/mol whereas allele A = -18.7 kcal/mol). After that, the expression level of target gene (*ARNT*) was measured by real-time PCR in order to test the silencing efficiency of miR-221. The result suggested that both alleles of miR-221 triggered *ARNT* gene silencing. However, *ARNT* expression level was non-statistically different between allele C and allele A. Therefore, SNPs (A/C) within miR-221 were affected the regulation of *ARNT* gene expression. However, these SNPs may regulate other genes, which required further study.

Keywords: Hepatocellular carcinoma (HCC), MicroRNAs (miRNAs), Single nucleotide polymorphisms (SNPs)

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาการวิจัย

1.1 Hepatocellular carcinoma (HCC)

HCC จัดเป็นมะเร็งตับชนิดปฐมภูมิ (primary liver cancer) จัดเป็นมะเร็งที่พบมากเป็นอันดับที่ 5 จากทั่วโลก อุบัติการณ์ในการพบมีการแพร่กระจายในหลายภูมิภาคและกลุ่มประชากร [1] โดยมากการเกิดมะเร็งตับ ร้อยละ 70-90 จะเริ่มต้นจากการเป็นโรคตับอักเสบเรื้อรัง (chronic liver disease) และตับแข็ง (cirrhosis) สาเหตุในการเกิดมะเร็งตับมาจากปัจจัย 2 ด้าน คือ ปัจจัยภายนอก เช่น การติดเชื้อไวรัสตับอักเสบบี (hepatitis B virus infection) การติดเชื้อไวรัสตับอักเสบบี (hepatitis C virus infection) การได้รับสารอัลฟาทอกซิน (aflatoxin) [2] การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การสูบบุหรี่ และปัจจัยภายใน ได้แก่ ความผิดปกติของระบบภูมิคุ้มกัน ความผิดปกติของระบบการสร้างและสลายสารในเซลล์ (Metabolism) และ สารพันธุกรรม ซึ่งปัจจัยที่กล่าวมาข้างต้นจะส่งผลให้เซลล์ตับเกิดการอักเสบและเสียหาย เกิดการเพิ่มจำนวนเพื่อทดแทนเซลล์ที่เสียหายไปจนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสารพันธุกรรมและกระบวนการ epigenetic ส่งผลให้กระตุ้นการทำงานของยีนที่เกี่ยวข้องกับการเกิดมะเร็ง คือ oncogenes และ tumor suppressor genes ให้มีการทำงานผิดปกติเซลล์ส่งผลให้เกิดการกลายเป็นเซลล์มะเร็งในที่สุด

ในปัจจุบันยังไม่มี biomarker ในการตรวจโรคมะเร็งตับในระยะเริ่มแรกทำให้โดยมากผู้ป่วยมักตรวจพบว่าเป็นมะเร็งตับในระยะที่มีความรุนแรงของโรคค่อนข้างมากส่งผลให้ทางเลือกในการรักษาโรคและอัตราการรอดชีวิตต่ำลง จึงได้สนใจนำ microRNAs มาช่วยในการวิเคราะห์ เนื่องจากพบว่าในมะเร็งหลายชนิดนั้นจะมีการแสดงออกของระดับ microRNAs แตกต่างไปจากในเซลล์ปกติ นอกจากนี้ microRNAs ยังมีความเสถียรสามารถวัดได้ ทั้งจากใน ซีรัมและพลาสมา ทำให้ผู้ป่วยเจ็บปวดน้อยที่สุดในการเก็บตัวอย่างเพื่อวิเคราะห์ผล [3]

1.2 MicroRNAs (miRNAs)

miRNAs จัดเป็น non-coding RNAs ซึ่งเป็นโมเลกุลของ RNAs สายสั้นๆ มีขนาดประมาณ 22 นิวคลีโอไทด์ มีบทบาทสำคัญทั้งในพืช สัตว์ และไวรัส ในการควบคุมการแสดงออกของยีน โดยจะไปจับบริเวณ 3'-untranslated region (3'-UTR) ของ mRNA เป้าหมายทำให้เกิดการยับยั้งกระบวนการแปลรหัส (translational repression) หรือทำลายสาย mRNA เป้าหมาย (mRNA degradation) [4, 5] miRNA มีบทบาทต่อกระบวนการทางชีวภาพต่างๆ เช่น การพัฒนาของเซลล์ (development) การเปลี่ยนแปลงรูปร่างเพื่อไปทำหน้าที่จำเพาะ (differentiation) โปรแกรมการตายของเซลล์ (apoptosis) การเพิ่มจำนวนของเซลล์ (proliferation) และ การเคลื่อนที่ของเซลล์ (migration/ invasion) [6, 7] โดยทั่วไป miRNA 1 ตัวจะสามารถจับกับ mRNA เป้าหมายได้

โดยประมาณ 200 เป้าหมาย [5] ดังนั้นหาก miRNAs มีรูปแบบของระดับการแสดงออกแตกต่างไปจึงมักจะส่งผลเกี่ยวข้องกับการเกิดโรคมะเร็งหลายชนิด [8]

จากการศึกษาของ Jipeng Li และคณะ พบว่า microRNA-221 จะมีระดับการแสดงออกที่เพิ่มสูงขึ้นในซีรัมของผู้ที่เป็นโรคมะเร็งตับรวมทั้งยังมีความสัมพันธ์กับขนาดของก้อนมะเร็ง การเกิดตับแข็ง และระยะของโรคมะเร็ง [9, 10] ในการศึกษาของ Jie Yang และคณะพบว่า miR-221 นั้นมีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้เป็น biomarker ของโรคมะเร็งในประชากรเอเชียโดยสามารถวัดได้ทั้งใน ซีรัม พลาสมา และเนื้อเยื่อ [11] จากการศึกษาของ Giang T และคณะได้รายงานการศึกษาความหลากหลายทางพันธุกรรม rs113054794 บนยีน miR-221 ในกลุ่มประชากร Caucasian ต่อความเสี่ยงในการเกิดมะเร็งเต้านม [12] และยังไม่มียางานการศึกษาถึงผลของความหลากหลายทางพันธุกรรม rs113054794 (A/C) บนยีน miR-221 ต่อความสามารถในการจับกับยีนเป้าหมาย ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงสนใจศึกษาผลของความหลากหลายทางพันธุกรรม rs113054794 บนยีน miR-221 ต่อกลไกการควบคุมการแสดงออกของยีนในเซลล์มะเร็งตับ (HepG2)

2. วิธีดำเนินงานวิจัย

ในงานวิจัยนี้ใช้เซลล์ HepG2 ในการศึกษา ซึ่งได้รับความอนุเคราะห์จาก ผศ. ดร. ณัฐนันท์ (ปัญจวรรณ) ต. เทียนประเสริฐ ภาควิชาชีวเคมี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โดยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มได้แก่ (1) กลุ่ม control ซึ่งไม่มีการนำพลาสมิดเข้าสู่เซลล์แต่มีการใส่ transfection agent เพื่อดูผลของ transfection agent ว่าเป็นพิษต่อเซลล์หรือไม่ (2) Scramble plasmid (3) miR-221 allele A (4) miR-221 allele C เพื่อเปรียบเทียบผลของความหลากหลายทางพันธุกรรมต่อกลไกการควบคุมการแสดงออกของยีน

2.1 ศึกษาลักษณะความหลากหลายทางพันธุกรรมบน miR-221

ศึกษาข้อมูลความหลากหลายทางพันธุกรรมบน miR-221 โดยโปรแกรม miRNASNP v2.0 (<http://www.bioguo.org/miRNASNP/>)

2.2 การวิเคราะห์รูปแบบการจับกัน (hybridization pattern) ระหว่าง miR-221 และยีนเป้าหมาย

การหาเป้าหมายของ miR-221 [7] และวิเคราะห์รูปแบบการจับกันของ miRNA (Hybridization pattern) ยีนเป้าหมาย โดยใช้โปรแกรม RNAhybrid และเลือกยีนเป้าหมายโดยพิจารณาจากค่า minimum free energy (mfe) และรูปแบบการจับที่มีความแตกต่างกันบริเวณ seed region (นิวคลีโอไทด์ที่ 2-8 จากด้าน 5'UTR ของสาย miRNA) ที่มีผลจากความหลากหลายทางพันธุกรรม

2.3 การสร้าง miR-221 expression vector

ขั้นตอนการสร้าง miR-221 expression vector สร้างจาก pSilencer™ siRNA Expression Vectors (Ambion, Life

Technologies, USA) ซึ่งภายในจะมี scramble siRNAs สามารถสร้าง siRNA ที่ไม่จับกับยีนของมนุษย์ จึงสามารถนำมาใช้เป็น control สำหรับการ transfection ได้ จากนั้นจะสร้าง vector ที่มีการแสดงออกของ miR-221 โดยการนำ Hairpin structure และ sequence ของ miR-221 มาจากฐานข้อมูล miRbase (<http://www.mirbase.org/>) นำ sequence ของ Hairpin miRNA มาใส่ระหว่างบริเวณตัดจำเพาะของเอนไซม์ *Bam*HI และ *Hind*III เพื่อให้ sequence ของ miRNA เข้าไปในทิศทางที่ถูกต้องได้เป็น p*Silencer* hsa-mir-221 (allele A/C)

2.4 การนำพลาสมิดเข้าสู่เซลล์ HepG2

ใช้ Lipofectamine®2000 Reagent (Invitrogen, Life Technologies, USA) ปริมาณ 1.25 µl ในการนำพลาสมิด p*Silencer* hsa-mir-221 (allele A/C) 500 ng เข้าสู่เซลล์ HepG2 ใน 24-well plate ที่มี DMEM (Gibco, Life Technologies, USA) ผสมกับ 10% FBS (Gibco, Life Technologies, USA) จากนั้นบ่มที่อุณหภูมิ 37°C และมีปริมาณคาร์บอนไดออกไซด์ 5% เป็นเวลา 48 ชั่วโมง

2.5 การสกัด mRNA และ miRNA จากเซลล์ HepG2

ใช้ชุดสกัด miRNA purification kit (Norgen Biotek Corp., Canada) ตามวิธีการที่แนะนำโดยบริษัท จะได้ส่วนของ large RNA (50 µl) และ small RNA (50 µl)

2.6 การเติม Polyuridylation และ reverse transcription ของ miRNA

mature miRNAs จะต้องได้รับการเติม polyU (polyuridylation) โดย poly (U) polymerase เพื่อเพิ่มความยาวของสาย miRNA ก่อนที่จะ reverse transcription โดยใช้ stem loop (SL) - poly A primer และ reverse transcriptase หลังจากนั้นนำมาทำ real-time PCR (SYBR green dye) โดยใช้ forward primer ที่จำเพาะกับ miRNA ที่ต้องการศึกษา และใช้ universal primer เป็น reverse primer โดยปฏิกิริยา Polyuridylation ประกอบไปด้วย 10x NE buffer 2.5 µl, 50 mM UTP 0.25 µl, 40 units ของ RNase inhibitor, 2 units ของ poly (U) polymerase (New England BioLabs Inc., UK), miRNA 100 pmol และเติม nuclease free water จนปริมาณครบ 25 µl บ่มปฏิกิริยาที่อุณหภูมิ 37°C เป็นเวลา 10 นาที จากนั้น reverse transcription โดยใช้ miRNA ที่เติม poly U แล้วปริมาณ 12.3 µl, 5x RT reaction buffer (Thermo scientific, CA) 4.0 µl, 10 µM SL-poly A primer 0.2 µl, 10 mM dNTPs (Thermo scientific, CA) mix 2 µl, RNase inhibitor (Thermo scientific, CA) 20 units, RevertAid reverse transcriptase (Thermo scientific, CA) 200 units และเติม nuclease free water จนได้ปริมาตร 20 µl

2.7 การ Reverse transcription ของ mRNA

ปฏิกิริยา Reverse transcription mRNA ประกอบด้วย mRNA 11.5 µl, 5x RT reaction buffer (Thermo scientific, CA) 4.0 µl, 10 µM random hexamer primer 1 µl, 10 mM dNTPs (Thermo scientific,

CA) mix 2 µl, RNase inhibitor (Thermo scientific, CA) 20 units , RevertAid reverse transcriptase (Thermo scientific, CA) 200 units และเติม nuclease free water จนครบปริมาณ 20 µl

2.8 การวัดปริมาณการแสดงออกของยีนโดยใช้ real-time PCR

วัดปริมาณ miRNA โดยใช้ Step One Plus real-time PCR (Applied Biosystems, Foster City, CA) และใช้ SYBR green dye ปฏิกิริยาประกอบไปด้วย 2x Maxima SYBR Green/ROX qPCR Master Mix (Thermo scientific, CA) 6.25 µl, 10 µM ของ primer แต่ละตัว 0.4 µl , cDNA 1 µl และเติม nuclease free water จนครบ 12.5 µl โดยลำดับนิวคลีโอไทด์ของ primers แต่ละตัวได้สรุปไว้ใน ตารางที่ 1 อุณหภูมิที่ใช้ในการทำปฏิกิริยาเพื่อแสดงออกของ miRNA-221 และ U6 (internal control) คือ initial denaturation ที่ 94°C 3 นาที, เพิ่มปริมาณโดยใช้ อุณหภูมิ 95 °C 15 วินาที, 50°C (miR-221) หรือ 55°C (U6) 30 วินาที และ 62°C 30 วินาที ทั้งหมด 50 รอบ ส่วนอุณหภูมิที่ใช้ในการทำปฏิกิริยาเพื่อแสดงออกของ ARNT และ GAPDH คือ initial denaturation ที่ 94°C 3 นาที, เพิ่มปริมาณโดยใช้ อุณหภูมิ 95 °C 15 วินาที, 58°C (GAPDH) หรือ 59°C (ARNT) 30 วินาทีและ 72°C 30 วินาที ทั้งหมด 50 รอบ

2.9 คำนวณหา relative quantitation

บันทึกค่า Threshold cycle (Ct) แล้วคำนวณหา relative quantitation ดังสมการ

$$\Delta Ct (\text{sample}) = Ct (\text{target gene sample}) - Ct (\text{Ref. gene}) \quad (1)$$

$$\Delta Ct (\text{calibrator}) = Ct (\text{target gene calibrator}) - Ct (\text{Ref. gene}) \quad (2)$$

$$\Delta \Delta Ct = \Delta Ct (\text{sample}) - \Delta Ct (\text{calibrator}) \quad (3)$$

$$\text{ปริมาณเชิงเปรียบเทียบ} = 2^{-\Delta \Delta Ct} \quad (4)$$

จากนั้นวิเคราะห์และนำไปคำนวณเพื่อหาค่าทางสถิติโดยใช้ One way ANOVA

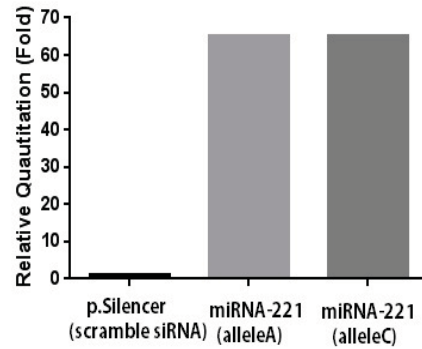
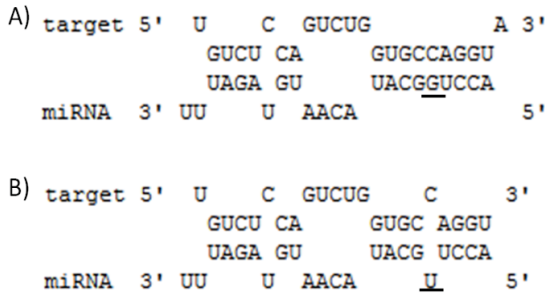
3. ผลการทดลอง

3.1 ผลจากการทำนายการจับระหว่าง miR-221 กับ ยีนเป้าหมาย ARNT ด้วยโปรแกรม RNAhybrid

การจับกันระหว่าง miR-221 กับยีน ARNT แสดงการจับบริเวณ seed region (ตำแหน่งที่ 2-8 จากด้าน 5'UTR ของสาย miRNA) ของ miR-221 (allele C) นั้นพบว่าสามารถจับกับ target gene โดยมีค่าพลังงาน minimum free energy (mfe) เท่ากับ -25.9 kcal/mol ในขณะที่ miR-221 (allele A) มีค่า minimum free energy (mfe) เท่ากับ -18.7 kcal/mol ซึ่งแสดงค่าการจับที่น้อยกว่าใน miR-221 (allele C) เนื่องจากมีการเกิด mismatch บริเวณ seed region (รูปที่ 1)

3.2 ผลการแสดงออกของ miR-221 ในเซลล์ HepG2

ในการทดสอบว่า miR-221 expression vector ของทั้ง 2 allele สามารถสร้าง miR-221 (mimic miR-221) ภายในเซลล์ HepG2 ได้จริง

รูปที่ 1 Hybridization pattern ระหว่าง miRNA และยีนเป้าหมาย แสดงการจับระหว่าง miR-221 กับ บริเวณ 3'UTR ตำแหน่งที่ 1528 ของยีนเป้าหมาย ARNT ด้วยโปรแกรม RNAhybrid

- A) แสดงการจับของ miR-221 (allele C) mfe =-25.9 kcal/mol
- B) แสดงการจับของ miR-221 (allele A) mfe =-18.7 kcal/mol

รูปที่ 2 ระดับการแสดงออกของ miR-221

การแสดงออก miR-221 ในเซลล์ HepG2 โดยใน pSilencer (scramble siRNA) พบการแสดงออกของ miR-221 มีค่าเท่ากับ 1.0 ในขณะที่เซลล์ HepG2 ที่มี miR-221 allele A และ allele C มีการแสดงออกของ miR-221 เพิ่มขึ้นเป็น 65.1 และ 65.0 ตามลำดับ

ตารางที่ 1 แสดงลำดับนิวคลีโอไทด์ของ primers และ oligonucleotides ที่ใช้ในการทดลอง

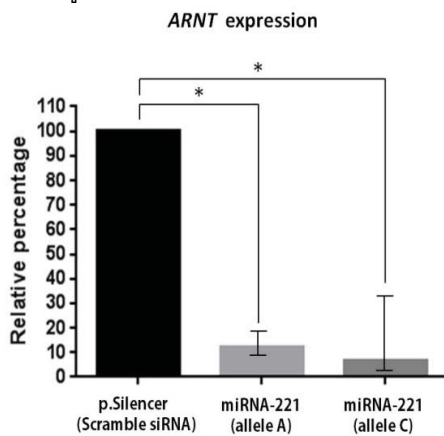
Primers / oligos	Sequence (5' → 3')	Strand	Application
miR_221-5p_TS (G)	GATCCGCACCTGCATACAATGTAGATTTCTGTGTTTCGTTAGGCAACAGCTACATTGTCT GCTGGGTTTCGCTTTTTTGGAAA	Top strand	สำหรับสร้าง miR-221 expression vector
miR_221-5p_BS (C)	AGCTTTTCCAAAAAGCGAAACCCAGCAGACAATGTAGCTGTTGCCTAACGAACACAGAA ATCTACATTGTATGCAGGTGCG	Bottom strand	
miR_221-5p_TS (T)	GATCCGCACCTGCATACAATGTAGATTTCTGTGTTTCGTTAGGCAACAGCTACATTGTCTG CTGGGTTTCGCTTTTTTGGAAA	Top strand	
miR_221-5p_BS (A)	AGCTTTTCCAAAAAGCGAAACCCAGCAGACAATGTAGCTGTTGCCTAACGAACACAGAA ATCTACATTGTATGCAGGTGCG	Bottom strand	
Stem loop (SL) poly (A) (Mei et al.,2012)	GTCGTATCCAGTGCAGGGTCCGAGGATATTCGCACTGGATACGACAAAAA	Sense	Reverse transcription
Fw_Arnt_CDS389	ATGATGATCAGATGTCTAACGATA	Sense	Real-time PCR
Rw_Arnt_CDS521	TCTGACAGTTCTGTGATGTAGG	Antisense	
GAPDH-F85	GTGAAGGTCGGAGTCAACGG	Sense	
GAPDH-R191	TCAATGAAGGGTCATTGATGG	Antisense	
miR-221_FW (5p)	ACCTGGCATAAATGTAGATT	Sense	
U6	CTCGCTTCGGCAGCACAA	Sense	
Universal qPCR_R (Mei et al., 2012)	GCAGGGTCCGAGGTATTC	Antisense	

จึงได้วัดระดับการแสดงออกของ miR-221 ด้วยเทคนิค real-time PCR หลังจากมีการนำ miR-221 expression vector เข้าสู่เซลล์ HepG2 โดยแกน y คือ relative quantitation คัดโดยวิธี Delta Ct method ($2^{-\Delta\Delta Ct}$) ซึ่งใช้ในการคำนวณปริมาณเชิงเปรียบเทียบพบว่าในกลุ่มควบคุมที่ได้รับ pSilencer 3.0 H-1 (scramble siRNA) จะไม่มีการสร้าง mimic miR-221 ในขณะที่กลุ่มที่มีการ transfect miR-221 expression vector ของทั้ง 2 allele มีการสร้าง mimic miR-221 ได้จริงโดยมีค่า relative quantitation มากกว่าในกลุ่มควบคุมถึง 65 เท่า (รูปที่ 2)

3.3 ผลการแสดงออกของยีน ARNT ระดับ mRNA ในเซลล์ HepG2

ผลจากการวัดการแสดงออกของยีน ARNT ด้วย real-time PCR หลังจาก transfection พลาสมิดเข้าสู่เซลล์ HepG2 พบว่าในกลุ่มที่ transfect pSilencer 3.0 H-1 ที่มี scramble siRNA อยู่เป็น negative control พบว่ายังคงมีการแสดงออกของยีน ARNT ตามปกติ ไม่เกิด off-target effect ส่วนในกลุ่มที่มีการ transfect vector miRNA-221 allele A และ allele C พบว่า มีการสร้าง miR-221 allele A และ allele C ออกมา และจับกับยีน ARNT และลดการแสดงออกของยีน ARNT เหลือ 12.23 และ 6.67 % และพบว่าการแสดงออกของยีน ARNT ที่ลดลงระหว่างกลุ่ม miR-221 allele A และ allele C แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ

ทางสถิติ แต่การลดลงของการแสดงออกของยีน *ARNT* นั้นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเมื่อเทียบกับกลุ่ม pSilencer 3.0 H-1 ที่มี scramble siRNA (รูปที่ 3)

รูปที่ 3 ระดับการแสดงออกของยีน *ARNT* การแสดงออกของยีน *ARNT* ระดับ mRNA ในเซลล์ HepG2 คัดจากค่า Relative เป็นเปอร์เซ็นต์ โดยในกลุ่มควบคุม pSilencer (scramble siRNA) เทียบการแสดงออกของยีน *ARNT* เป็น 100 % ในเซลล์ HepG2 ที่มี miR-221 allele A และ allele C มีการแสดงออกของยีน *ARNT* ลดลงเหลือเพียง 12.23 และ 6.67 % ตามลำดับ

4.สรุปและอภิปรายผลการทดลอง

การจับกันระหว่าง miRNAs กับยีนเป้าหมายนั้นจะส่งผลให้เกิดการควบคุมการแสดงออกของยีนเป้าหมาย โดยรูปแบบการจับกันระหว่าง miRNAs กับยีนเป้าหมายนั้นจะมีหลายรูปแบบและจะส่งผลแตกต่างกันในการควบคุมการแสดงออก หาก miRNAs สามารถจับกับยีนเป้าหมายได้อย่างสมบูรณ์ (perfect complementary) จะทำให้สาย mRNA ของยีนเป้าหมายนั้นถูกทำลาย (mRNA degradation) แต่หากการจับกันระหว่าง miRNAs กับยีนเป้าหมายนั้นไม่สมบูรณ์ (partial complementary) จะเกิดการยับยั้งกระบวนการถอดรหัสของสาย mRNA (translation repression) [4, 5] และพบว่ารูปแบบในการจับของ miRNAs จะส่งผลต่อความจำเพาะในการจับกับยีนเป้าหมายโดยพบว่ามีรูปแบบในการจับของ miRNAs จะขึ้นกับบริเวณที่จับซึ่งโดยมากมักอยู่ในบริเวณนิวคลีโอไทด์ที่ 2-8 จากทางด้าน 5'UTR ของสาย miRNAs (seed region) และมักจะเข้าคู่กับบริเวณ 3'UTR ของยีนเป้าหมาย [13] ดังนั้นการดูความจำเพาะในการจับระหว่าง miRNAs กับยีนเป้าหมายนั้นจึงจะให้ความสำคัญกับบริเวณ seed region โดยหากเกิดความหลากหลายทางพันธุกรรมในบริเวณดังกล่าวจึงส่งผลให้ค่าพลังงานในการจับระหว่าง miRNAs กับยีนเป้าหมาย นั้นเปลี่ยนแปลงไปรวมถึงอาจส่งผลต่อการควบคุมการแสดงออกของยีนเป้าหมาย [8] สอดคล้องกับผลการทำนายการจับระหว่าง miR-221 กับยีนเป้าหมาย *ARNT* ด้วยโปรแกรม RNAhybrid เมื่อเกิด mismatch บริเวณ seed region ใน miR-221 allele A ทำให้ค่าพลังงานในการจับกับยีนเป้าหมาย *ARNT* ลดลงและผลการแสดงออกของยีน *ARNT* ในเซลล์ HepG2 นั้นยืนยันว่า

ARNT เป็นยีนเป้าหมายของ miR-221 จริง และถึงแม้ว่าความหลากหลายทางพันธุกรรมบน miR-221 จะไม่ส่งผลต่อการควบคุมการแสดงออกของยีนเป้าหมายแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติแต่ในกลุ่มของ miR-221 allele C ซึ่งมีการจับบริเวณ seed region อย่างสมบูรณ์ มีแนวโน้มจะลดการแสดงออกของยีนเป้าหมาย *ARNT* ได้ดีกว่ากลุ่ม miR-221 allele A ซึ่งมีการจับบริเวณ seed region อย่างไม่สมบูรณ์

ARNT หรืออีกชื่อหนึ่งคือ hypoxia-induced factor-1b (HIF-1 β) จัดเป็น nuclear transcription factors อยู่ในกลุ่ม basic helix-loop-helix/Per-ARNT-SIM (bHLH/PAS) superfamily เมื่อมีสิ่งกระตุ้นจะทำงานรูป heterodimeric complex โดยจับกับ aryl hydrocarbon receptor (AHR), hypoxia-inducible factor-1a (HIF-1 α) หรือ single minded homolog 2 (SIM) มีบทบาททางชีวภาพเกี่ยวข้องกับ สภาวะขาดออกซิเจน (hypoxia reaction), การกำจัดสิ่งแปลกปลอม (xenobiotic metabolism) และการพัฒนาของตัวอ่อน (embryonic development) เป็นต้น [14]

ในงานวิจัยของ Qinggong Yuan และคณะพบว่า miR-221 มีความสัมพันธ์กับการแสดงออกของ Cyclin dependent kinase inhibitors คือ CDKN1B/p27 โดยระดับการแสดงออกของ *ARNT* จะแปรผันตรงกับระดับการแสดงออกของ CDKN1B/p27 ซึ่งมีบทบาทในการยับยั้งวัฏจักรเซลล์ โดยการไปจับกับ Cyclin dependent kinase ซึ่งหาก miR-221 มีการแสดงออกมากส่งให้ไปยับยั้งการทำงานของทั้ง CDKN1B/p27 และ *ARNT* ทำให้เกิดการเพิ่มจำนวนของเซลล์ซึ่งเป็นหนึ่งในกระบวนการที่ทำให้เกิดมะเร็งได้ [15]

จากการศึกษาของ Zhen-Zhen Zhang และคณะได้ทำการทดลองในเซลล์เพาะเลี้ยง HepG2 3 โมเดล ได้แก่ กลุ่มที่เป็น HCC, acute HBV infection และ chronic HBV infection เมื่อเทียบระดับการแสดงออกของ miR-221 พบว่าในกลุ่ม acute HBV infection มีระดับการแสดงออกของ miR-221 ลดลง chronic HBV infection มีระดับการแสดงออกของ miR-221 อยู่ในระดับปกติ ส่วนในกลุ่ม HCC มีระดับการแสดงออกของ miR-221 สูงกว่าปกติ [16] งานวิจัยของ Pascal และคณะพบว่า miR-221 มีระดับการแสดงออกที่สูงขึ้นในผู้ที่เป็นโรคมะเร็งตับ [15] และระดับการแสดงออกที่เพิ่มสูงขึ้นของ miR-221 นี้สามารถวัดได้ทั้งจากในซีรัมของผู้ป่วยหรือจากชิ้นเนื้อของตับ โดย miR-221 จะไปเร่งการเพิ่มจำนวนของเซลล์และลดการเจริญไปเป็นเซลล์ที่มีหน้าที่จำเพาะจนสุดท้ายจึงพัฒนาไปเป็นมะเร็งตับในที่สุด miR-221 [17, 18] โดย miR-221 มีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการถ่ายทอดสัญญาณเข้าสู่เซลล์ (mitogenic signaling pathway) ผ่านทาง Receptor tyrosine kinases (RTKs) โดยเมื่อ RTKs ทำงานจะไปกระตุ้น pathways ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการพัฒนาของเซลล์มะเร็ง หนึ่งในนั้นคือ phosphoinositide 3-kinase (PI3K) ซึ่งถูกยับยั้งการทำงานโดย Phosphatase and Tensin homolog (PTEN) ไม่ให้ไปกระตุ้น AKT pathway ให้ทำงาน โดยหาก

miR-221 สูงกว่าปกติไปจะยับยั้งการทำงานของ PTEN เกิดการกระตุ้น AKT pathway มีผลให้ต่อวัฏจักรเซลล์ทำให้มีการเพิ่มจำนวนของเซลล์ การอยู่รอดของเซลล์ และการแพร่กระจายของเซลล์มะเร็ง นอกจากนี้ miR-221 ยังจับกับ mRNA เป้าหมายในกลุ่มของ Cyclin dependent kinase inhibitors ส่งผลให้ลดการแสดงออกของ CDKN1B/p27 และ CDKN1C/p57 ที่มีความสำคัญในการควบคุมวัฏจักรเซลล์ มีหน้าที่ไปยับยั้งการทำงานของ Cyclin dependent kinases (CDKs) ได้แก่ CDK1, CDK2, CDK4, และ CDK6 ไม่ให้จับกับ Cyclin ใน phase ต่างๆ ส่งผลให้วัฏจักรเซลล์สามารถดำเนินไปได้อย่างรวดเร็วกว่าปกติ [17-20] และการที่ยีนเป้าหมายของ miR-221 คือทั้ง CDKN1B/p27 และ ARNT และการเปลี่ยนแปลงการแสดงออกของ ARNT จะส่งผลต่อ CDKN1B/p27 ที่มีบทบาทสำคัญในวัฏจักรเซลล์ [15] ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงการแสดงออกของยีนเป้าหมายเนื่องมาจากความหลากหลายทางพันธุกรรม บน miR-221 จึงอาจมีผลต่อความสามารถในการเกิดโรคมะเร็งและอาจส่งผลแตกต่างกันในระยะต่างๆ ของโรคตัวอีกเสบหรือรังและมะเร็งตับซึ่งต้องมีการศึกษาเพิ่มเติมต่อไปในอนาคต

ในงานวิจัยนี้สรุปได้ว่าหลากหลายทางพันธุกรรม rs113054794 (A/C) บนยีน miR-221 ไม่ส่งผลต่อการควบคุมการแสดงออกของยีนเป้าหมาย ARNT อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อย่างไรก็ตามอาจส่งผลต่อการควบคุมยีนอื่นๆ ซึ่งจำเป็นต้องมีการศึกษาต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนอุดหนุนการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา จากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อเฉลิมฉลองวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชทรงเจริญพระชนมายุครบ 72 พรรษา และหน่วยปฏิบัติการวิจัยโรคตับอักเสบและมะเร็งตับภาควิชาชีวเคมี คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เอกสารอ้างอิง

[1] H. B. El-Serag, and K. L. Rudolph, "Hepatocellular carcinoma: epidemiology and molecular carcinogenesis," *Gastroenterology*, vol. 132, no. 7, Jun, 2007, pp. 2557-76.

[2] K. Hagymasi, and Z. Tulassay, "[Epidemiology, risk factors and molecular pathogenesis of primary liver cancer]," *Orv Hetil*, vol. 149, no. 12, Mar 23, 2008, pp. 541-8.

[3] V. Bihrer et al., "Serum microRNA-21 as marker for necroinflammation in hepatitis C patients with and without hepatocellular carcinoma," *PLoS One*, vol. 6, no. 10, 2011, pp. e26971.

[4] D. P. Bartel, "MicroRNAs: genomics, biogenesis, mechanism, and function," *Cell*, vol. 116, no. 2, Jan 23, 2004, pp. 281-97.

[5] A. Muniategui et al., "Quantification of miRNA-mRNA interactions," *PLoS One*, vol. 7, no. 2, 2012, pp. e30766.

[6] K. Uchino et al., "RNAi therapeutics and applications of microRNAs in cancer treatment," *Jpn J Clin Oncol*, vol. 43, no. 6, Jun, 2013, pp. 596-607.

[7] S. Khare et al., "Epigenetics of hepatocellular carcinoma: role of microRNA," *World J Gastroenterol*, vol. 19, no. 33, Sep 7, 2013, pp. 5439-45.

[8] W. P. Kloosterman, and R. H. Plasterk, "The diverse functions of microRNAs in animal development and disease," *Dev Cell*, vol. 11, no. 4, Oct, 2006, pp. 441-50.

[9] J. Li et al., "Expression of serum miR-221 in human hepatocellular carcinoma and its prognostic significance," *Biochem Biophys Res Commun*, vol. 406, no. 1, Mar 4, 2011, pp. 70-3.

[10] P. Pineau et al., "miR-221 overexpression contributes to liver tumorigenesis," *Proc Natl Acad Sci U S A*, vol. 107, no. 1, Jan 5, 2010, pp. 264-9.

[11] J. Yang et al., "Prognostic role of microRNA-221 in various human malignant neoplasms: a meta-analysis of 20 related studies," *PLoS One*, vol. 9, no. 1, 2014, pp. e87606.

[12] G. T. Nguyen-Dien et al., "Genetic polymorphisms in miRNAs targeting the estrogen receptor and their effect on breast cancer risk," *Meta Gene*, vol. 2, no. 0, 12//, 2014, pp. 226-236.

[13] J. Brennecke et al., "Principles of microRNA-target recognition," *PLoS Biol*, vol. 3, no. 3, Mar, 2005, pp. e85.

[14] Y. Liang et al., "Aryl hydrocarbon receptor nuclear translocator is associated with tumor growth and progression of hepatocellular carcinoma," *Int J Cancer*, vol. 130, no. 8, Apr 15, 2012, pp. 1745-54.

[15] Q. Yuan et al., "MicroRNA-221 overexpression accelerates hepatocyte proliferation during liver regeneration," *Hepatology*, vol. 57, no. 1, Jan, 2013, pp. 299-310.

[16] Z. Z. Zhang et al., "Hepatitis B virus and hepatocellular carcinoma at the miRNA level," *World J Gastroenterol*, vol. 17, no. 28, Jul 28, 2011, pp. 3353-8.

[17] S. O. Yoon et al., "Deregulated expression of microRNA-221 with the potential for prognostic biomarkers in surgically resected hepatocellular carcinoma," *Hum Pathol*, vol. 42, no. 10, Oct, 2011, pp. 1391-400.

[18] F. Fornari et al., "MiR-221 controls CDKN1C/p57 and CDKN1B/p27 expression in human hepatocellular carcinoma," *Oncogene*, vol. 27, no. 43, Sep 25, 2008, pp. 5651-61.

[19] X. Li et al., "microRNA: a promising diagnostic biomarker and therapeutic target for hepatocellular carcinoma," *Dig Dis Sci*, vol. 59, no. 6, Jun, 2014, pp. 1099-107.

[20] M. Rong et al., "Increased miR-221 expression in hepatocellular carcinoma tissues and its role in enhancing cell growth and inhibiting apoptosis in vitro," *BMC Cancer*, vol. 13, 2013, pp. 21.